

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgrwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	21 Mehefin, 2023
Pwnc:	Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Môn a Gwynedd
Pwrpas yr Adroddiad:	Adolygu Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn
Cadeirydd Sgrwtini:	Cyng Dylan Rees
Aelod(au) Portfolio:	Cyng Llinos Medi
Pennaeth Gwasanaeth:	Dylan Williams, Prif Weithredwr
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	Sandra Thomas, Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn 01286 679906 sandralynnethomas@gwynedd.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Dim yn berthnasol i unrhyw ward benodol

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Gofynnir i'r Pwyllgor Sgrwtini nodi a chynnig sylwadau ar yr Adroddiad Blynyddol a'r cynnydd yn erbyn y Cynllun Llesiant cyfredol (2018 - 2023).

Er gwybodaeth, mae'r Cynllun Llesiant newydd (2023-2028) i'w gyhoeddi ym mis Gorffennaf 2023.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi ymrwymo i'r egwyddorion o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae'r Cyngor yn darparu amrywiaeth o wasanaethau fydd yn cyflawni eu hamcanion llesiant unigol, yn ogystal â chyfrannu at, a chefnogi amcanion llesiant y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgrwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

- 3.1** Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]
- 3.2** Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd [ffocws ar werth]
- 3.3** Edrych ar unrhyw risgiau [ffocws ar risg]
- 3.4** Sgrwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd [ffocws ar berfformiad ac ansawdd]
- 3.5** Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:
 - Hirdymor

- Atal
- Integreiddio
- Cydweithio
- Cynnwys

[ffocws ar lesiant]

3.6 Effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar:

- y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)
- y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

[ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

1. Mae'r Adroddiad Blynyddol yn trafod blwyddyn olaf y Cynllun Llesiant: 2018/23. Pa werth ychwanegol y cyflwynwyd wrth gydweithio?
2. I ba raddau y gwelwyd sgil effeithiau'r Pandemig a hefyd yr argyfwng costau byw'n cael effaith ar allu partneriaid y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i gyflawni yn erbyn y targedau allweddol?
3. Adroddir bod nifer o ffrydiau gwaith wedi derbyn sylw yn ystod 2022/23. Sut mae'r gwersi wedi'u hystyried ar gyfer y Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn newydd (2023/2028)?
4. Pa gyfleon, heriau a risgiau sy'n wynebu'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wrth symud ymlaen?

5. Cefndir / Cyd-destun

Dyma gyflwyno adroddiad blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Gwynedd a Môn ar gyfer 2022-23. Y flwyddyn hon oedd blwyddyn olaf ein Cynllun Llesiant 2018-23. Yn yr adroddiad hwn, byddwn yn adlewyrchu ar yr hyn sydd wedi'i gyflawni gennym fel Bwrdd i wella llesiant ein cymunedau yn ystod y cyfnod 2022-23.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r ddeddf yn seiliedig ar yr egwyddor o ddatblygiad cynaliadwy ac mae'n gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i osod a chyhoeddi amcanion llesiant a chymryd pob cam rhesymol i gyflawni'r amcanion hynny.

Hefyd, sefydlodd y Ddeddf y Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus gyda chynrychiolaeth gan gyrff cyhoeddus a'r trydydd sector. Bob pum mlynedd, mae'n rhaid i Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus baratoi a chyhoeddi asesiad o gyflwr llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol yn eu hardaloedd a defnyddio hyn fel sail i'r Cynllun Llesiant ar gyfer y pum mlynedd i ddod.

Rydym bellach yn flwyddyn olaf Cynllun Llesiant 2018-23 ar gyfer Gwynedd a Môn, lle roedd y Bwrdd wedi blaenoriaethu chwe maes gwaith: Yr iaith Gymraeg; Tai i bobl leol; Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau; Effaith newid hinsawdd ar lesiant cymunedau; Iechyd a gofal oedolion a Llesiant a chyflawniad plant a phobl ifanc. Mae'r Bwrdd wedi dysgu o brofiad ac wedi addasu ei strwythurau dros y cyfnod.

5.1 Beth sydd wedi ei gyflawni eleni:

5.1.2 Darparu Cynllun Llesiant 2023-28

Ym mis Mai 2022, cyhoeddwyd Aseidiadau Llesiant Lleol ar gyfer Gwynedd ac Ynys Môn. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi rhannu'r ddwy sir yn 14 o ardaloedd llai a chafodd gwaith ymchwil ei wneud er mwyn deall a dysgu mwy am lesiant yr ardaloedd hynny. Mae wyth o'r ardaloedd yma yng Ngwynedd a chwech ar Ynys Môn. Mae'r wybodaeth yn dod â data lleol, negeseuon o waith ymgysylltu â chymunedau a gwaith ymchwil cenedlaethol ynghyd. Mae'r Llyfrynnau Gwybodaeth ar gyfer pob ardal ar gael ar ein gwefan.

Yn dilyn cyhoeddi yr Aseidiadau Llesiant ym mis Mai 2022 defnyddiwyd hwy fel cyfeiriad i flaenoriaethau'r Bwrdd ar gyfer llunio Cynllun Llesiant 2023-28. Wedi ystyried y data a barn pobl yn lleol roedd naw prif neges yn cael eu hamlygu yn yr aseidiadau ar gyfer yr ardal gyfan:

- Ymateb i dlodi a chostau byw
- Gwella iechyd a llesiant plant a phobl ifanc
- Gwella iechyd a lles meddyliol
- Newid hinsawdd – cefnogi cymunedau i gyrraedd targedau net sero
- Hybu defnydd yr iaith Gymraeg
- Galluogi profiad cyfartal a mynediad i natur
- Cynllunio gweithlu i'r dyfodol sy'n ateb anghenion y gymuned a'r economi leol
- Sicrhau tai i bobl leol
- Dylanwadu ar flaenoriaethau ariannol cyrff cyhoeddus

Cynhaliwyd cyfres o weithdai pellach gydag Aelodau'r Bwrdd yn ystod 2022 ar sail y prif negeseuon a adnabuwyd er mwyn blaenoriaethu a thrafod sut y byddai modd ymateb i'r materion a amlygwyd.

Wrth ddefnyddio'r dystiolaeth yn yr Aseidiadau Llesiant, mae'r Bwrdd wedi adnabod **tri Amcan Llesiant i gyd weithio arnynt yn y cyfnod 2023-2028:**

- *Rydym am weithio gyda'n gilydd i liniaru effaith **tlodi** ar lesiant ein cymunedau.*
- *Rydym am weithio gyda'n gilydd i wella lles a llwyddiant ein **plant a phobl ifanc** er mwyn gwireddu eu llawn botensial.*
- *Rydym am weithio gyda'n gilydd i gefnogi ein gwasanaethau a'n cymunedau i symud tuag at **Sero Net Carbon**.*

Mewn cyfnod o leihad sylweddol yn adnoddau'r sector cyhoeddus, credwn fod y rhain yn feysydd lle gallwn gydweithio yn well i sicrhau'r canlyniadau gorau i drigolion Gwynedd a Môn.

Er nad yw'r iaith Gymraeg wedi ei hadnabod fel Amcan Llesiant penodol mae'n flaenoriaeth i'r Bwrdd a byddwn yn parhau i hyrwyddo'r defnydd o'r **iaith Gymraeg** ym mhob maes o'n gwaith, ac yn gweithio gyda chymunedau i ddatblygu gwasanaethau a gweithgareddau trwy gyfrwng y Gymraeg. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn gyfle i rannu ymarfer da, hyrwyddo'r iaith a sicrhau bod gan drigolion y ddwy sir fynediad i holl wasanaethau cyhoeddus drwy'r Gymraeg.

5.1.3 Ymgynghoriad cyhoeddus at y Cynllun Llesiant 2023-28:

Yn unol a gofynion y Ddeddf cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar y cynllun drafft am gyfnod o 12 wythnos rhwng 12 Rhagfyr 2022 a 6 Mawrth 2023. Darparwyd cyfleoedd priodol i unigolion, grwpiau diddordeb a sefydliadau i gymryd rhan yn yr ymgynghoriad drwy gynnal gweithdai a sesiynau gwybodaeth. Roedd hefyd holiadur ar gael ar wefan y

Bwrdd neu gopïau papur oedd ar gael mewn prif swyddfeydd y Cyngor a llyfrgelloedd. Roedd modd gwneud cais am gopïau ar ffurf amgen. Derbyniwyd 499 o ymatebion i'r holiadur fel rhan o'r ymgynghoriad cyhoeddus gyda nifer o'r sylwadau yn cefnogi'r hyn sy'n cael ei gynnig. Cafwyd adborth gan oddeutu 200 o unigolion ychwanegol drwy ymgysylltu megis gweithdai a sesiynau gwybodaeth a gynhaliwyd trwy Fforymau Pobl Hŷn, ymgysylltu gyda myfyrwyr Grŵp Llandrillo Menai yn Llangefni, grŵp o bobl ifanc digartref, a chyflwyno i Grŵpiau Trydydd Sector, a Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned.

Rhodddwyd sylw i'r ymgynghoriad ym Mhwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio Cyngor Sir Ynys Môn a Phwyllgor Craffu Cymunedau Cyngor Gwynedd. Hefyd bu sawl neges ar gyfrifon cymdeithasol y Bwrdd a rhannwyd rhain gan Aelodau eraill y Bwrdd ar eu cyfryngau hwy.

Rydym yn ffyddiog bod y Cynllun Llesiant bellach yn adlewyrchu nifer o'r sylwadau a gafwyd o'r ymgynghoriad a bydd y Bwrdd yn rhoi sylw i'r adborth i gyd eto dros y flwyddyn nesaf yn benodol wrth ddarparu Cynllun Cyflawni ar gyfer y meysydd blaenoriaeth.

5.1.4 Newid Hinsawdd:

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Sefydlwyd is-grŵp Newid Hinsawdd i annog cydweithio ymysg sefydliadau cyhoeddus ar liniaru effaith newid hinsawdd, ac yn enwedig effaith llifogydd arfordirol a mewndirol ar ein cymunedau. Rydym wedi adnabod yr angen i addysgu a gweithio gyda'n cymunedau i'w paratoi ar gyfer heriau presennol newid hinsawdd a'r rhai sy'n ein wynebu i'r dyfodol. Y nod yw ceisio lliniaru'r effaith y mae unrhyw achos o dywydd eithafol yn ei chael ar y cymunedau hynny. Yn ystod y cyfnod clo, bu i nifer ohonom sylwi ar bwysigrwydd yr amgylchedd naturiol - roeddem yn defnyddio llai ar ein ceir ac fe welsom effeithiau positif hynny ar ansawdd yr aer a dŵr.

Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?

Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o'r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor Datblygu Cynaliadwy'r Ddeddf drwy:

- ddeall anghenion y cymunedau penodol sy'n ein galluogi i gynllunio ar gyfer y **tymor hir**
- **gweithio gyda** nifer o gyrff cyhoeddus a'n cymunedau
- **cynnwys** ein rhan-ddeiliaid fel rhan hanfodol o waith yr is-grŵp

5.1.5 Yr iaith Gymraeg

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Mae'r Bwrdd yn deall pa mor bwysig yw'r iaith Gymraeg i'n cymunedau ledled Gwynedd a Môn, a'i bod yn rhan o wead cymdeithasol a hunaniaeth ddiwylliannol yr ardal. Mae medru byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg a chael mynediad at wasanaethau a gweithgareddau yn y Gymraeg yn bwysig i'n cymunedau ac rydym wedi ymrwymo i weithio gyda'n gilydd i gynyddu'r defnydd a wneir o'r iaith Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn. Rydym hefyd wedi ymrwymo i hyrwyddo'r Gymraeg fel yr iaith o ddewis ar gyfer cyfathrebu ymysg sefydliadau cyhoeddus ar draws y ddwy sir. Fel cyrff cyhoeddus, rydym yn ceisio sicrhau bod y dinesydd yn parhau i ymgysylltu â

cyrff cyhoeddus yn ei ddewis iaith, ac rydym yn parhau i fod yr un mor angerddol am gyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Diweddariad ar y gwaith eleni

Yn ystod 2022/23, comisiynwyd gwaith ymchwil i'r rhesymau pam fod pobl yn dewis defnyddio'r Gymraeg neu beidio wrth dderbyn gwasanaethau cyswllt cyntaf.

Bwriad y gwaith ymchwil oedd:

- deall arferion ieithyddol y sawl sy'n defnyddio gwasanaethau cyswllt cyntaf;
- deall yr heriau a'r rhesymau y tu ôl i unrhyw ddewis i beidio â gwneud defnydd o wasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg;
- deall sut gallwn greu'r cyd-destun gorau posib er mwyn annog defnydd o Gymraeg wrth ddefnyddio'n gwasanaethau cyswllt cyntaf.

Canfyddiadau pwysicaf o'r ymarfer arsylwi oedd:

- bod cynnig rhagweithiol ar waith ym mhob derbynfa i ryw raddau, ond nad oedd hynny bob tro yn ddigon i annog defnydd o'r Gymraeg – roedd angen i'r defnyddwyr gwasanaeth glywed y Gymraeg er mwyn gwybod yn bendant bod y Gymraeg ar waith.
- mai cyfyng iawn yw'r cyfle i staff derbynfeydd wneud gwahaniaeth i ddewis iaith defnyddwyr gwasanaeth – dyma sy'n gosod gwir bwysigrwydd ar y cyfarchiad cyntaf gan y staff.
- bod canran uchel o'r rhyngweithiadau yn digwydd rhwng defnyddwyr gwasanaeth a staff oedd eisoes yn adnabod/yn gyfarwydd â'i gilydd.

Cynhaliwyd sesiynau i reolwyr, ar draws y sefydliadau a chafwyd diddordeb ar draws Gogledd Cymru. Mae **canllaw** wedi ei rannu sydd yn cynnwys rhestr o argymhellion i staff eu dilyn er mwyn annog defnyddwyr gwasanaethau i ddefnyddio eu Cymraeg. Mae'r pwyntiau yn cynnwys:

1. Deall dewis iaith - beth yw'r cefndir cryno sydd angen i bawb wybod.
2. Amgylchedd – y gwahaniaeth rhwng y gweledol a'r clywed, a gwir bwysigrwydd y clywedol.
3. Cyfarch – y pwysigrwydd o gyfarch y defnyddwyr gwasanaeth gan gymryd cyfrifoldeb am ddewis iaith.
4. Ymateb – sut i fod yn ymatebol mewn amrywiol sefyllfaoedd ac yn ddibynnol ar lefel sgiliau iaith y staff.
5. Cofnodi – pwysigrwydd cofio dewis iaith, fel nad yw defnyddiwr gwasanaeth yn gofyn dro ar ôl tro.

Mae'r adborth wedi bod yn bositif iawn yn lleol ac yn rhanbarthol am y prosiect yma a rydym wedi ein hysgogi i ymgymryd a gwaith pellach i edrych ar arferion da a llunio argymhellion wrth gynllunio a recriwtio gweithlu dwyieithog yn y flwyddyn nesaf. Mae'r Byrddau Gwasanaethau eraill ar draws y Gogledd yn awyddus i gydweithio gyda ni ar hyn ac mae'n debyg bydd swm o arian yn cael ei ddsrannu o'r Gronfa Rhanbarthol i ariannu'r gwaith.

5.1.6 Meysydd Gwaith Eraill:

Rydym yn cydweithio â phartneriaethau a chyrff cenedlaethol eraill i osgoi dyblygu ac i rannu syniadau. Eleni rydym wedi -

- Cymryd rhan yng ngweithgorau Llywodraeth Cymru i drafod cefnogaeth i ddatblygu asesiadau lles.

- Adrodd ar ein cynnydd i Bwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio Cyngor Sir Ynys Môn a Phwyllgor Craffu Cymunedau Cyngor Gwynedd ac wedi gweithredu ar eu argymhellion.
- Adolygu'r prif risgiau yn yr ardal a thrafod beth y gallwn ei wneud i helpu ein gilydd ac wedi datblygu cofrestr risg i'n helpu i fonitro ein risgiau lleol.
- Wedi bod yn rhan o ail-sefydlu Partneriaeth Ymchwil a Dealltwriaeth Gogledd Cymru sydd yn fforwm i swyddogion sydd yn gweithio i aelodau'r Bwrdd rannu ymchwil ag ymarfer da.
- Wedi gweithio i sicrhau swm o arian o'r Gronfa Ymchwil Rhanbarthol i ariannu'r prosiect iaith yn 2023/24.
- Parhau i weithio gyda Rhwydwaith Cyd-gynhyrchu Cymru, sydd wedi'n cefnogi wrth i ni ddatblygu ein Cynllun Llesiant.
- Wedi cydweithio gyda'r Athro Elizabeth Woodcock sydd wedi cynnal ymchwiliad academaidd i heriau, cyfleoedd a gweithrediadau y Bwrdd – hyn yn unigryw ar draws Gymru.

5.1.7 Edrych ymlaen at y flwyddyn sydd i ddod

- Yn ystod Haf 2023 byddwn yn **lawnsio ein Cynllun Llesiant** ar gyfer y cyfnod 2023-28 ac yn cychwyn ar lunio cynllun cyflawni blynyddol.
- Byddwn yn croesawu Swyddfa Cenedlaethau'r Dyfodol yn **Eisteddfod Genedlaethol 2023** – cawn cyfle i godi ymwybyddiaeth o waith y Bwrdd a hynny mewn sefyllfa naturiol Gymreig a chynnal Panel Trafod am yr Amcanion Llesiant a'r Ddeddf.
- Byddwn yn cyd-weithio ar Gynllun Cyflawni Blynyddol a rhoi trefniadau yn eu lle er mwyn sicrhau fod y Bwrdd yn gwneud gwir wahaniaeth yn y meysydd blaenoriaeth. Hefyd yn rhoi ystyriaeth i argymhellion yr Athro Elizabeth Woodcock wrth gynllunio trefniadau gweithredol y Bwrdd. Fel rhan o ddatblygu'r gwaith hwn, mae arnom eisiau adeiladu ar ein gwaith **ymgysylltu** a pharhau i ymgysylltu yn ystyrlon. Rydym am sicrhau bod llais y cyhoedd yn cael eu clywed ac y byddant yn helpu i siapio ein Cynllun Cyflawni blynyddol.
- Mae'r is-grŵp wedi derbyn cymeradwyaeth y Bwrdd i symud ymlaen gyda'i phrosiect **iaith Gymraeg** nesaf, sef i edrych ar arferion da a llunio adroddiad o argymhellion wrth gynllunio a recriwtio gweithlu dwyieithog yn ein sefydliadau cyhoeddus. Bydd hyn yn rhoi gwell dealltwriaeth i'r Bwrdd o'r heriau o gynllunio'r gweithlu a sut i'w cyfarch gan edrych ar ymarferion da y gall sefydliadau eu defnyddio. Byddwn yn adrodd ar hyn yn ein adroddiad blynyddol nesaf.
- Ym mis Mehefin 2023 byddwn yn croesawu swyddogion Llywodraeth Cymru i ymweld a hybiau a chynghreiriau cymunedol ar draws Gwynedd a Môn dros dri diwrnod er mwyn dangos cryfderau a heriau ein cymunedau gwledig. Bydd hyn yn siapio eu **Polisi Cymunedol** newydd – gyda'r dealltwriaeth bydd y Bwrdd yn parhau i fod yn rhanddeilydd wrth ddatblygu'r polisi.

5.2 Monitro:

- 5.2.1** Mae'r tri is-grŵp a nodwyd uchod yn atebol i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus mewn perthynas â chyflawni unrhyw waith a gomisiynir. Mae'r is-grwpiau yn diweddarau'r Bwrdd ar gynnydd yn chwarterol, ac yn ystod cyfarfodydd y Bwrdd ceir her a thrafodaeth ar yr adroddiadau o gynnydd maent yn eu cyflwyno.
- 5.2.2** Mae gan dîm cefnogi'r Bwrdd hefyd rôl i'w chwarae rhwng cyfarfodydd y Bwrdd i gefnogi a chynnal gwaith yr is-grwpiau. Yn ogystal mae adroddiad blynyddol yn cael ei gyhoeddi gan y Bwrdd sy'n crynhoi cynnydd wrth i'r Bwrdd weithio tuag at gyflawni ei amcanion strategol.

5.3 Trefniadau Craffu:

5.3.1 Mae gwaith y Bwrdd yn cael ei wirio'n gyson gan Bwyllgorau Craffu / Sgriwtini Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn.

5.3.2 Mae'r Ddeddf Llesiant a'r canllawiau cenedlaethol cysylltiedig yn nodi 3 rôl ar gyfer pwyllgorau sgrwtini Awdurdodau Lleol wrth ddarparu atebolrwydd democrataidd i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus:

- Adolygu trefniadau llywodraethu'r BGC
- Ymgynghorai statudol ar yr Asesiad Llesiant a'r Cynllun Llesiant
- Monitro cynnydd ymdrechion y BGC wrth weithredu'r Cynllun Llesiant

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]**6.1 Yr effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010**

Ni nodwyd unrhyw effaith negyddol ar ôl ei chwblhau ar yr AEC

6.2 Yr effeithiau posibl ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)

Ni nodwyd unrhyw effaith negyddol

6.3 Yr effeithiau posibl ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Mae Tim Cefnogi'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus eisoes wedi rhoi ystyriaeth, ac yn cydnabod yr angen am asesiadau effaith (e.e. Iaith a Chydraddoldeb), a bydd asesiadau yn cael eu datblygu a'u defnyddio pan fydd y Bwrdd yn ymgysylltu a'n cymunedau ar bwytiau penodol ac ar gyfer diweddarau'r Asesiadau Llesiant.

7 – Goblygiadau Ariannol

Dim

8 – Atodiadau

Atodiad 1 - Adroddiad blynyddol 2022-23

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Cynllun Llesiant Gwynedd a Mon 2018-23

Asesiadau Llesiant Gwynedd a Mon 2022

Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn 2023-28

Atodiad 1

Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn 2022-23

1. Rhagair y Cadeirydd

Dyma gyflwyno adroddiad blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Gwynedd a Môn ar gyfer 2022-23. Y flwyddyn hon oedd blwyddyn olaf ein Cynllun Llesiant 2018-23. Yn yr adroddiad hwn, byddwn yn adlewyrchu ar yr hyn sydd wedi'i gyflawni gennym fel Bwrdd i wella llesiant ein cymunedau yn ystod y cyfnod 2022-23.

Wrth edrych yn ôl dros 2022/23 mae sgil effeithiau argyfwng Covid-19 yn parhau i'w deimlo ar ein gwasanaethau, ein busnesau a'n trigolion. Mae argyfwng pellach wedi dod i'r amlwg mewn meysydd megis tlodi a chostau byw, materion iechyd meddwl, gwydnwch cymunedol, ail gartrefi a bygythiadau i'r iaith Gymraeg. Fel Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus rydym wedi ymdrechu i fynd i'r afael â'r materion hyn gyda'n gilydd yn unol â'r hyn oedd wedi ei amlinellu yn ein Cynllun Llesiant presennol.

Un o'r prif heriau yw darganfod ble gallwn ychwanegu'r gwerth mwyaf a gwneud gwahaniaeth fel Bwrdd, a hynny gyda'r adnoddau a chapasiti cyfyngedig sydd ar gael i ni. Wrth ddatblygu ein Cynllun Llesiant newydd rydym wedi cynnal sgysiau am ble gallwn ni wneud y cyfraniad mwyaf heb ddyblygu'r gwaith da sydd eisoes ar y gweill mewn partneriaethau a sefydliadau eraill.

Rydym yn falch iawn o'r ymgysylltu a gyflawnwyd eleni ac un awyddus i adeiladu ar y gwaith hyn a pharhau i ymgysylltu yn ystyrlon. Rydym am sicrhau bod llais y cyhoedd yn helpu i siapia ein cynlluniau cyflawni i'r dyfodol.

Gallwch fynd ar ein gwefan i wybod mwy ac i ddysgu am ein cynnydd hyd yma.

Aled Jones-Griffith,
Pennaeth Coleg Meirion-Dwyfor a Choleg Menai
Cadeirydd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn

2. Cefndir

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r ddeddf yn seiliedig ar yr egwyddor o ddatblygiad cynaliadwy ac mae'n gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i osod a chyhoeddi amcanion llesiant a chymryd pob cam rhesymol i gyflawni'r amcanion hynny.

Hefyd, sefydlodd y Ddeddf y Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus gyda chynrychiolaeth gan gyrff cyhoeddus a'r trydydd sector. Bob pum mlynedd, mae'n rhaid i Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus baratoi a chyhoeddi asesiad o gyflwr llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol yn eu hardaloedd a defnyddio hyn fel sail i'r Cynllun Llesiant ar gyfer y pum mlynedd i ddod.

Rydym bellach yn flwyddyn olaf Cynllun Llesiant 2018-23 ar gyfer Gwynedd a Môn, lle roedd y Bwrdd wedi blaenoriaethu chwe maes gwaith: Yr iaith Gymraeg; Tai i bobl leol; Effaith tlodi ar lesiant

ein cymunedau; Effaith newid hinsawdd ar lesiant cymunedau; Iechyd a gofal oedolion a Llesiant a chyflawniad plant a phobl ifanc. Mae'r Bwrdd wedi dysgu o brofiad ac wedi addasu ei strwythurau dros y cyfnod.

3. Beth sydd wedi ei gyflawni eleni:

3.1 Darparu Cynllun Llesiant 2023-28

Ym mis Mai 2022, cyhoeddwyd Aseidiadau Llesiant Lleol ar gyfer Gwynedd ac Ynys Môn. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi rhannu'r ddwy sir yn 14 o ardaloedd llai a chafodd gwaith ymchwil ei wneud er mwyn deall a dysgu mwy am lesiant yr ardaloedd hynny. Mae wyth o'r ardaloedd yma yng Ngwynedd a chwech ar Ynys Môn. Mae'r wybodaeth yn dod â data lleol, negeseuon o waith ymgysylltu â chymunedau a gwaith ymchwil cenedlaethol ynghyd. Mae'r Llyfrynnau Gwybodaeth ar gyfer pob ardal ar gael ar ein gwefan.

Yn dilyn cyhoeddi yr Aseidiadau Llesiant ym mis Mai 2022 defnyddiwyd hwy fel cyfeiriad i flaenoriaethau'r Bwrdd ar gyfer llunio Cynllun Llesiant 2023-28. Wedi ystyried y data a barn pobl yn lleol roedd naw prif neges yn cael eu hamlygu yn yr aseidiadau ar gyfer yr ardal gyfan:

- Ymateb i dlodi a chostau byw
- Gwella iechyd a llesiant plant a phobl ifanc
- Gwella iechyd a lles meddyliol
- Newid hinsawdd – cefnogi cymunedau i gyrraedd targedau net sero
- Hybu defnydd yr iaith Gymraeg
- Galluogi profiad cyfartal a mynediad i natur
- Cynllunio gweithlu i'r dyfodol sy'n ateb anghenion y gymuned a'r economi leol
- Sicrhau tai i bobl leol
- Dylanwadu ar flaenoriaethau ariannol cyrff cyhoeddus

Cynhaliwyd cyfres o weithdai pellach gydag Aelodau'r Bwrdd yn ystod 2022 ar sail y prif negeseuon a adnabuwyd er mwyn blaenoriaethu a thrafod sut y byddai modd ymateb i'r materion a amlygwyd.

Wrth ddefnyddio'r dystiolaeth yn yr Aseidiadau Llesiant, mae'r Bwrdd wedi adnabod **tri Amcan Llesiant i gyd weithio arnynt yn y cyfnod 2023-2028:**

- *Rydym am weithio gyda'n gilydd i liniaru effaith **tlodi** ar lesiant ein cymunedau.*
- *Rydym am weithio gyda'n gilydd i wella lles a llwyddiant ein **plant a phobl ifanc** er mwyn gwireddu eu llawn botensial.*
- *Rydym am weithio gyda'n gilydd i gefnogi ein gwasanaethau a'n cymunedau i symud tuag at **Sero Net Carbon**.*

Mewn cyfnod o leihad sylweddol yn adnoddau'r sector cyhoeddus, credwn fod y rhain yn feysydd lle gallwn gydweithio yn well i sicrhau'r canlyniadau gorau i drigolion Gwynedd a Môn.

Er nad yw'r iaith Gymraeg wedi ei hadnabod fel Amcan Llesiant penodol mae'n flaenoriaeth i'r Bwrdd a byddwn yn parhau i hyrwyddo'r defnydd o'r **iaith Gymraeg** ym mhob maes o'n gwaith ac yn gweithio gyda chymunedau i ddatblygu gwasanaethau a gweithgareddau trwy gyfrwng y Gymraeg. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn gyfle i rannu ymarfer da, hyrwyddo'r iaith a sicrhau bod gan drigolion y ddwy sir fynediad i holl wasanaethau cyhoeddus drwy'r Gymraeg.

3.2 Ymgynghoriad cyhoeddus at y Cynllun Llesiant 2023-28:

Yn unol a gofynion y Ddeddf cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar y cynllun drafft am gyfnod o 12 wythnos rhwng 12 Rhagfyr 2022 a 6 Mawrth 2023. Darparwyd cyfleoedd priodol i unigolion, grwpiau diddordeb a sefydliadau i gymryd rhan yn yr ymgynghoriad drwy gynnal gweithdai a sesiynau gwybodaeth. Roedd hefyd holiadur ar gael ar wefan y Bwrdd neu gopiâu papur oedd ar gael mewn prif swyddfeydd y Cyngor a llyfrgelloedd. Roedd modd gwneud cais am gopiâu ar ffurf amgen.

Derbyniwyd 499 o ymatebion i'r holiadur fel rhan o'r ymgynghoriad cyhoeddus gyda nifer o'r sylwadau yn cefnogi'r hyn sy'n cael ei gynnig. Cafwyd adborth gan oddeutu 200 o unigolion ychwanegol drwy ymgysylltu megis gweithdai a sesiynau gwybodaeth a gynhaliwyd trwy Fforymau Pobl Hŷn, ymgysylltu gyda myfyrwyr Grŵp Llandrillo Menai yn Llangefni, grŵp o bobl ifanc digartref, a chyflwyno i Grŵpiau Trydydd Sector, a Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned.

Rhodddwyd sylw i'r ymgynghoriad ym Mhwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio Cyngor Sir Ynys Môn a Phwyllgor Craffu Cymunedau Cyngor Gwynedd. Hefyd bu sawl neges ar gyfrifon cymdeithasol y Bwrdd a rhannwyd rhain gan Aelodau eraill y Bwrdd ar eu cyfryngau hwy.

Rydym yn ffyddiog bod y Cynllun Llesiant bellach yn adlewyrchu nifer o'r sylwadau a gafwyd o'r ymgynghoriad a bydd y Bwrdd yn rhoi sylw i'r adborth i gyd eto dros y flwyddyn nesaf yn benodol wrth ddarparu Cynllun Cyflawni ar gyfer y meysydd blaenoriaeth.

3.3 Newid Hinsawdd:

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Sefydlwyd is-grŵp Newid Hinsawdd i annog cydweithio ymysg sefydliadau cyhoeddus ar liniaru effaith newid hinsawdd, ac yn enwedig effaith llifogydd arfordirol a mewndirol ar ein cymunedau. Rydym wedi adnabod yr angen i addysgu a gweithio gyda'n cymunedau i'w paratoi ar gyfer heriau presennol newid hinsawdd a'r rhai sy'n ein wynebu i'r dyfodol. Y nod yw ceisio lliniaru'r effaith y mae unrhyw achos o dywydd eithafol yn ei chael ar y cymunedau hynny. Yn ystod y cyfnod clo, bu i nifer ohonom sylwi ar bwysigrwydd yr amgylchedd naturiol - roeddem yn defnyddio llai ar ein ceir ac fe welsom effeithiau positif hynny ar ansawdd yr aer a dŵr.

Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?

Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o'r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor Datblygu Cynaliadwy'r Ddeddf drwy:

- ddeall anghenion y cymunedau penodol sy'n ein galluogi i gynllunio ar gyfer y **tymor hir**
- **gweithio gyda** nifer o gyrff cyhoeddus a'n cymunedau
- **cynnwys** ein rhan-ddeiliaid fel rhan hanfodol o waith yr is-grŵp

3.4 Yr iaith Gymraeg

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Mae'r Bwrdd yn deall pa mor bwysig yw'r iaith Gymraeg i'n cymunedau ledled Gwynedd a Môn, a'i bod yn rhan o wead cymdeithasol a hunaniaeth ddiwylliannol yr ardal. Mae medru byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg a chael mynediad at wasanaethau a gweithgareddau yn y Gymraeg yn

bwysig i'n cymunedau ac rydym wedi ymrwymo i weithio gyda'n gilydd i gynyddu'r defnydd a wneir o'r iaith Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn. Rydym hefyd wedi ymrwymo i hyrwyddo'r Gymraeg fel yr iaith o ddewis ar gyfer cyfathrebu ymysg sefydliadau cyhoeddus ar draws y ddwy sir. Fel cyrff cyhoeddus, rydym yn ceisio sicrhau bod y dinesydd yn parhau i ymgysylltu â cyrff cyhoeddus yn ei ddewis iaith, ac rydym yn parhau i fod yr un mor angerddol am gyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Diweddariad ar y gwaith eleni

Yn ystod 2022/23, comisiynwyd gwaith ymchwil i'r rhesymau pam fod pobl yn dewis defnyddio'r Gymraeg neu beidio wrth dderbyn gwasanaethau cyswllt cyntaf.

Bwriad y gwaith ymchwil oedd:

- deall arferion ieithyddol y sawl sy'n defnyddio gwasanaethau cyswllt cyntaf;
- deall yr heriau a'r rhesymau y tu ôl i unrhyw ddewis i beidio â gwneud defnydd o wasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg;
- deall sut gallwn greu'r cyd-destun gorau posib er mwyn annog defnydd o Gymraeg wrth ddefnyddio'n gwasanaethau cyswllt cyntaf.

Canfyddiadau pwysicaf o'r ymarfer arsylwi oedd:

- bod cynnig rhagweithiol ar waith ym mhob derbynfa i ryw raddau, ond nad oedd hynny bob tro yn ddigon i annog defnydd o'r Gymraeg – roedd angen i'r defnyddwyr gwasanaeth glywed y Gymraeg er mwyn gwybod yn bendant bod y Gymraeg ar waith.
- mai cyfyng iawn yw'r cyfle i staff derbynfydd wneud gwahaniaeth i ddewis iaith defnyddwyr gwasanaeth – dyma sy'n gosod gwir bwysigrwydd ar y cyfarchiad cyntaf gan y staff.
- bod canran uchel o'r rhyngweithiadau yn digwydd rhwng defnyddwyr gwasanaeth a staff oedd eisoes yn adnabod/yn gyfarwydd â'i gilydd.

Cynhaliwyd sesiynau i reolwyr, ar draws y sefydliadau a chafwyd diddordeb ar draws Gogledd Cymru. Mae **canllaw** (linc) wedi ei rannu sydd yn cynnwys rhestr o argymhellion i staff eu dilyn er mwyn annog defnyddwyr gwasanaethau i ddefnyddio eu Cymraeg. Mae'r pwyntiau yn cynnwys:

- 6 Deall dewis iaith - beth yw'r cefndir cryno sydd angen i bawb wybod.
- 7 Amgylchedd – y gwahaniaeth rhwng y gweledol a'r clywed, a gwir bwysigrwydd y clywedol.
- 8 Cyfarch – y pwysigrwydd o gyfarch y defnyddwyr gwasanaeth gan gymryd cyfrifoldeb am ddewis iaith.
- 9 Ymateb – sut i fod yn ymatebol mewn amrywiol sefyllfaoedd ac yn ddibynnol ar lefel sgiliau iaith y staff.
- 10 Cofnodi – pwysigrwydd cofio dewis iaith, fel nad yw defnyddiwr gwasanaeth yn gofyn dro ar ôl tro.

Mae'r adborth wedi bod yn bositif iawn yn lleol ac yn rhanbarthol am y prosiect yma a rydym wedi ein hysgogi i ymgymryd a gwaith pellach i edrych ar arferion da a llunio argymhellion wrth gynllunio a recriwtio gweithlu dwyieithog yn y flwyddyn nesaf. Mae'r Byrddau Gwasanaethau eraill ar draws y Gogledd yn awyddus i gydweithio gyda ni ar hyn ac mae'n debyg bydd swm o arian yn cael ei ddosrannu o'r Gronfa Rhanbarthol i ariannu'r gwaith.

3.5 Meysydd Gwaith Eraill:

Rydym yn cydweithio â phartneriaethau a chyrrff cenedlaethol eraill i osgoi dyblygu a rhannu syniadau. Eleni rydym wedi -

- Cymryd rhan yng ngweithgorau Llywodraeth Cymru i drafod cefnogaeth i ddatblygu asesiadau lles.
- Adrodd ar ein cynnydd i Bwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio Cyngor Sir Ynys Môn a Phwyllgor Craffu Cymunedau Cyngor Gwynedd ac wedi gweithredu ar eu argymhellion.
- Adolygu'r prif risgiau yn yr ardal a thrafod beth y gallwn ei wneud i helpu ein gilydd ac wedi datblygu cofrestr risg i'n helpu i fonitro ein risgiau lleol.
- Wedi bod yn rhan o ail-sefydlu Partneriaeth Ymchwil a Dealltwriaeth Gogledd Cymru sydd yn fforwm i swyddogion sydd yn gweithio i aelodau'r Bwrdd rannu ymchwil ag ymarfer da.
- Wedi gweithio i sicrhau swm o arian o'r Gronfa Ymchwil Rhanbarthol i ariannu'r prosiect iaith yn 2023/24.
- Parhau i weithio gyda Rhwydwaith Cyd-gynhyrchu Cymru, sydd wedi'n cefnogi wrth i ni ddatblygu ein Cynllun Llesiant.
- Wedi cydweithio gyda'r Athro Elizabeth Woodcock sydd wedi cynnal ymchwiliad academiaidd i heriau, cyfleoedd a gweithrediadau y Bwrdd – hyn yn unigryw ar draws Gymru. (Linc i'r adroddiad fan hyn.)

4. Edrych ymlaen at y flwyddyn sydd i ddod

- Yn ystod Haf 2023 byddwn yn **lawnsio ein Cynllun Llesiant** ar gyfer y cyfnod 2023-28 ac yn cychwyn ar lunio cynllun cyflawni blynyddol.
- Byddwn yn croesawu Swyddfa Cenedlaethau'r Dyfodol yn **Eisteddfod Genedlaethol 2023** – cawn cyfle i godi ymwybyddiaeth o waith y Bwrdd a hynny mewn sefyllfa naturiol Gymreig a chynnal Panel Trafod am yr Amcanion Llesiant a'r Ddeddf.
- Byddwn yn cyd-weithio ar Gynllun Cyflawni Blynyddol a rhoi trefniadau yn eu lle er mwyn sicrhau fod y Bwrdd yn gwneud gwir wahaniaeth yn y meysydd blaenoriaeth. Hefyd yn rhoi ystyriaeth i argymhellion yr Athro Elizabeth Woodcock wrth gynllunio trefniadau gweithredol y Bwrdd.
- Fel rhan o ddatblygu'r gwaith hwn, mae arnom eisiau adeiladu ar ein gwaith **ymgysylltu** a pharhau i ymgysylltu yn ysturlon. Rydym am sicrhau bod llais y cyhoedd yn cael eu clywed ac y byddant yn helpu i siapio ein Cynllun Cyflawni blynyddol.
- Mae'r is-grŵp wedi derbyn cymeradwyaeth y Bwrdd i symud ymlaen gyda'i phrosiect **iaith Gymraeg** nesaf, sef i edrych ar arferion da a llunio adroddiad o argymhellion wrth gynllunio a recriwtio gweithlu dwyieithog yn ein sefydliadau cyhoeddus, bydd hyn yn rhoi gwell dealltwriaeth i'r Bwrdd o'r heriau o gynllunio'r gweithlu a sut i'w cyfarch gan edrych ar ymarferion da y gall sefydliadau eu defnyddio. Byddwn yn adrodd ar hyn yn ein adroddiad blynyddol nesaf.
- Ym mis Mehefin 2023 byddwn yn croesawu swyddogion Llywodraeth Cymru i ymweld a hybiau a chynghreiriau cymunedol ar draws Gwynedd a Môn dros dri diwrnod er mwyn dangos cryfderau a heriau ein cymunedau gwledig. Bydd hyn yn siapio eu **Polisi Cymunedol** newydd – gyda'r dealltwriaeth bydd y Bwrdd yn parhau i fod yn rhanddeilydd wrth ddatblygu'r polisi.

5. Cymerwch ran:

Fe hoffem i chi gadw mewn cysylltiad a bod yn rhan o'n gwaith. Gallwch:

- Ein dilyn ar y cyfryngau cymdeithasol drwy ...
- Cymryd rhan a rhannu eich barn trwy ein gwefan ...
- E-bostio ni ar
- Ysgrifennu atom at
- Ein ffonio ni ar...

Rydym yn hapus i ddarparu'r ddogfen hon mewn print bras, sain a braille.

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg hefyd.